

hírlevél 1-2 / 2013

ELDIA hírlevél 1–2/2013:

- Az ELDIA hivatalosan befejeződött – de még él
- Fő eredményeinkről
- Több ezer virtuális oldal: a kiadványainkról
- Az EuLaViBar eszköztár és az ELDIAdata adatbázis
- Bemutatjuk a teamjeinket: Maribor és Helsinki
- Köszönjük és viszontlátásra – a honlapunkon is!

Kedves Címzett,

Ez az ELDIA (*European Language Diversity for All* – Európai Nyelvi Diverzitás Mindenkinék) interdiszciplináris kutatási projekt rendszeresen megjelenő hírlevelének utolsó száma. Levelünket azért küldtük el Önnek, mert feliratkozott a hírlevélre, illetve szerepel a címlistánkban. (A címlisták csak belső tudósítási céljainkat szolgálják; nyilvánosságra, külső személyek vagy intézmények rendelkezésére, pl. marketing-célokból, semmi esetben sem bocsátjuk.)

Ha többet szeretne rólunk megtudni, kérjük, látogasson el az ELDIA honlapjára a www.eldia-project.org webcímen. Korábbi hírleveleinket is letöltheti innen: a bal oldali menüsorból válassza ki „A projektről > ELDIA hírlevelek” menüpontot, vagy látogassa meg a <http://phaidra.univie.ac.at/o:76253> webcímet.

ELDIA hivatalosan befejeződött – de még él

A nemzetközi, interdiszciplináris ELDIA projekt hivatalosan az EU 7. keretprogram támogatásával működött 2010 márciusától 2013 szeptemberéig. E hírlevél megírásakor a

bécsi egyetem ELDIA-teamje (az utolsó projekthónapokra csatlakozott hozzánk még egy munkatárs, Michaela Pasterk) a projekt utolsó kiadványain dolgozik.

Az ELDIA honlapjáról már letölthető projektünk egyik fő eredménye, az *Európai nyelvek vitalitási barométere*, ennek használati utasítása (*EuLaViBar Toolkit*), valamint információk projektünk adatbázisáról és használati lehetőségeiről.

Az ELDIA kutatási konzorcium mint az adatbázisnak és az ELDIA projekt többi eredményének jogtulajdonosa továbbra is működni fog. Remélhetőleg szintén tovább fognak élni és új kooperációkat fognak ihletni azok a kapcsolatrendszerek, amelyek az ELDIA kutatói és munkacsoportjai között jöttek létre.

A közeljövőben várhatóak olyan cikkek, publikációk és egyéb kisebb kutatási vállalkozások is, amelyeknek alapjául az ELDIA projekt eredményei szolgáltak.

Fő eredményeinkről

Az ELDIA eredményeit részletesebben a kiadványainkban mutatjuk be, ezekről lásd a következő fejezetet. A fő eredményeinket a következőképpen lehet összefoglalni:

- Legalább öt olyan problémát fedeztünk fel, amely Európa-szerte mindegyik esettanulmányban előfordul: (1) Európának és az európai államoknak nincsen olyan közös nyelvpolitikája, amelynek ténylegesen működő kapcsolata lenne a mindennapi élő többnyelvűséggel; (2) a kisebbségi nyelvek oktatási programjainak nincsenek egyértelmű és meggondolt céljai; (3) az európai politikai döntéshozók nem értik a kisebbségek többnyelvűségének előnyeit, pozitív oldalait; (4) az európai kisebbségek gazdag többnyelvűsége nem érzékelhető a médiában vagy a nyilvános diszkurzusban; (5) a nyelvekről szóló törvényhozás hatástalan, nem tudja megfelelően támogatni a kisebbségi nyelvek megmaradását.
- Az ELDIA által kutatott kisebbségi nyelvek annak ellenére *kivétel nélkül veszélyeztetettek*, hogy néhányukat bőkezűen támogatja a társadalom. Különösen aggasztó, hogy a nemzetközi összehasonlításunkban a leggyengébben három olyan nyelv szerepelt, amelyeket az észak-európai országokban beszélnek: a norvégiai kvén, a finnországi karjalai és a svédországi meänkieli nyelv. Ez azt jelenti, hogy még a viszonylag fejlett demokráciák és erős állampolgári jogok sem tudják garantálni a kisebbségi nyelvek megmaradását, ha korábban évtizedekig vagy évszázadokig uralkodott egy erősen egynyelvű, asszimilacionista ideológia. Még általánosabban lehet állítani, hogy csupán a diszkrimináció tiltása vagy egy olyan törvényhozás, amely egyszerűen *megengedi* a kisebbségi nyelv használatát, még nem elég egy kisebbségi nyelv megmaradásához: szükség van proaktív támogatásra, nyelvi bátorításra is.
- A "nyelvi produktumok", médiák, szolgáltatások és oktatás kínálata minden ELDIA által kutatott kisebbségi nyelv esetében elégtelen. A nyelv továbbadását (az új generációk nyelvelsajátítását) külön revitalizációs programok segítségével kellene támogatni, különösen azokban a közösségekben, amelyekben a nyelv aktív beszélői már inkább a nagyszülő-generációhoz tartoznak és már nem minden gyereknek van lehetősége arra, hogy a saját családjában sajátíthassa el a nyelvet.
- Az ELDIA által kutatott minden kisebbségnek két kívánsága van: azt szeretnék, hogy maradjon meg a nyelvük, de ugyanakkor a többségi nyelvet (és egyéb fontos nyelveket) *is* akarják tanulni és használni. A politikai következtetés eléggé egyértelmű: a nyelv- és oktatási politikának célja csak működőképes és fenntartható többnyelvűség lehet.

Több ezer virtuális oldal: a kiadványainkról

Az ELDIA kiadványsorozatát, *Working Papers in European Linguistic Diversity*, eredetileg arra szántuk, hogy gyorsan – bár, a minőség biztosításának kedvéért, szakértők által evaluálva – lehessen közzé tenni előzetes munkariportokat, különösen az ún. kontextuselemzések rövidített verzióit, amelyeket már a projekt kezdeti szakaszában publikálni akartunk. Idővel kiderült azonban, hogy ezt a publikációs csatornát a többi eredményünk esetében is igénybe kell vennünk, különösen az esetspecifikus tanulmányok számára, amelyek már túl terjedelmesek és “véglegesek” ahhoz, hogy *working paper*-nek lehessen hívni. Azért átkereszteltük a kiadványsorozatunkat: a 22. számtól kezdve a címe *Studies in European Language Diversity*. A sorozat ISSN-száma és a web-címe a régi maradt; a sorozat részeire vezető linkeket az ELDIA honlapján lehet megtalálni, vagy egyenesen a PHAIDRA-archívumban, <http://phaidra.univie.ac.at/o:80726>.

a felhasználói felület nyelve

a kiadványok listája alább az

található ELDIA-
/:
.ac.at/o:80789

A sorozat kiadványainak teljes oldalszáma a közeljövőben meg fogja haladni a háromezretet. Egyelőre háromfajta ELDIA-eredményt publikál(t)unk: a kontextuselemzések összefoglalói már megjelentek, az országspecifikus jogi és intézményi keretek elemzéseit szintén, egy kivétellel (Oroszország jogi helyzetének elemzése, Anders Fogelklou tollából, még szerkesztés alatt áll), és most az esetspecifikus riportok következnek (*Case-Specific Report*, CSR). A CSR-ok egy-egy nyelvi közösség kontextuselemzését, jogi és médiaelemzését és az ELDIA-terepkutatások eredményeit tartalmazzák, valamint az EuLaViBar-barométert. Ezeken kívül megtalálható még bennük néhány, a döntéshozók és egyéb érintettek számára az eredményekből eredendő gyakorlati ajánlás (*policy implications*) is. A CSR-ek eredetileg angol nyelven íródtak, de ezekből legalább egy rövidített változatot mindegyik kisebbségi nyelven és az adott ország államnyelvén is publikálunk majd (például: az ausztriai

magyarokról magyarul és németül). Az eredeti CSR-eket tulajdonképpen már korábban átadtuk az EU-nak, de ugyanazok miatt az általános problémák miatt, amelyek a projekt többi fázisát is halasztották, a nyelvi lektorálásra és technikai szerkesztésre csak most kerülhet sor.

Az ELDIA-riportokon kívül a SELD-sorozatban egy szerkesztett cikkgyűjtemény is meg fog jelenni, amelyben két konferenciánk eredményeit publikáljuk: *Changing Linguistic Landscapes* ('Változó nyelvi tájképek'), amelyet az Åland-szigetek Békekutató Intézete szervezett meg 2012 szeptemberében, és a zárókonferenciánk *Maintaining Languages, Developing Multilingualism*, amelyet az idén júniusban szerveztünk meg Bécsben. A cikkek leadási határideje október vége volt, reményeink szerint a publikáció 2014 nyaráig elkészül.

A SELD sorozat részein kívül az ELDIA honlapján és PHAIDRA-archívumában az ELDIA összehasonlító záróriportjából egy rövidített változatot tettünk közzé, amelyet Johanna Laakso, Sia Spiliopoulou Åkermark, Anneli Sarhimaa és Reetta Toivanen írtak. Az angol nyelvű szövegből legalább finn, német, magyar, észt, svéd és orosz nyelvű fordításokat készítünk. A teljes angol nyelvű jelentést tudományos monográfiaként szeretnénk publikálni, remélhetőleg már jövőre.

Az ELDIA honlapján és a PHAIDRA-archívumban az eddigi ELDIA-hírlevelek is megtalálhatók, úgymint mind a két *policy brief*-ünk (*policy brief* alatt egy angol nyelvű hírlevelet értünk, amelyben röviden összefoglaljuk az eredményeinket és az azokból következtethető gyakorlati és (nyelv)politikai ajánlásainkat); az utóbbiakat a <http://phaidra.univie.ac.at/o:299864> link alatt lehet letölteni.

Az EuLaViBar eszköztár és az ELDIA-DATA adatbázis

Az előző hírlevelünkben az európai nyelvek vitalitását jelző barométerünket (*EuLaViBar, European Language Vitality Barometer*) mutattuk be. Most közzétettük a honlapunkon az EuLaViBar eszköztárat, az *EuLaViBar Toolkit*-ot. Az eszköztár letölthető fájlokból áll: a használati utasítás, egy minta-kérdőív, az utasítások ahhoz, hogy a kérdőíves kutatás eredményeit hogyan lehet átdolgozni az EuLaViBar szektorainak megfelelő, a vitalitás dimenzióit tükröző számokká, és egy Excel-fájl, amelynek segítségével rajzolható meg az EuLaViBar-diagram. Kutatóknak és egyéb, veszélyeztetett nyelvekkel dolgozó szakembereknek ajánljuk az EuLaViBar modellt és egyúttal arra biztatjuk őket, hogy továbbfejlesszék ezt.

Az ELDIA terepmunkája rengeteg adatot produkált: több mint 4000 kérdőívet, és egy majdnem 200 órányi interjúanyagot, amelyeket az ELDIA projekt folyamán csak viszonylag felületesen és/vagy csak néhány szempontból tudtunk kielemezni. Ezt az anyagot, amelynek segítségével tovább lehet kutatni a nyelvi attitűdök, többnyelvűség, kódváltás és egyéb nyelvkontaktus-jelenségek különböző kérdéseit, most bocsátjuk a kutatók rendelkezésére. Az ELDIAdata adatbázist szigorúan definiált tudományos célokra lehet használni, amennyiben a kutató a személyi adatok védelmére és jó tudományos gyakorlatra kötelezi magát. Erről bővebb információ az ELDIA honlapján található.

Bemutatjuk a teamjeinket: Maribor és Helsinki

Az eddigi hírleveleinkben a következő ELDIA-teameket mutattuk be: a Sia Spiliopoulou Åkermark (Mariehamn) által vezetett jogtudományi elemző csoportot, a mainzi koordinációs csoportot, a bécsi teamet, amelynek feladatai a projekt tudósítása és az ausztriai magyarok kutatása, az oului egyetem ELDIA-csoportját, amely az északi esetkutatásokkal (Norvégia, Svédország) foglalkozott, és az észtországi és külföldi észt kisebbségeket kutató tartui ELDIA-teamet. Meg két ELDIA-team van hátra: Maribor és Helsinki.

Szlovéniában a Maribori egyetemen, a Magyar Nyelv és Irodalom Intézetben (*Oddelek za madžarski jezik in književnost*) működő ELDIA-team a szlovéniai magyarok kutatásával foglalkozott.

Žužana Kerčmar Furjan 2012-ben dolgozott a maribori ELDIA-teamben. Az adatelemzésben és a riportírásban működött közre, valamint a projekt szövegeit fordította szlovén nyelvre.

Gasparics Judit 2010-ben és 2011-ben a terepmunkában vett részt. Interjúkat készített és transzkribált, és egyik szerzője a kontextuselemzési riportnak.

Gróf Annamária, nyelvész és a magyar nyelv vendéglectora a maribori egyetemen, az ELTE-n 2012-ben védte meg a doktoriját. A szlovéniai esettanulmányhoz jelentősen hozzájárult: mind a kontextuselemzésben, mind a munka- és elemzési riportok és az esetspecifikus riport írásában részt vett.

Livija Horvat mint a maribori team junior (praedoc) munkatársa sok feladatban vett részt: szlovénra fordította a projekt anyagát, részt vett a kontextuselemzésben, a terepmunkariport megírásában és az adatelemzésben.

Kolláth Anna, a maribori egyetem professzora és a magyar tanszék vezetője, nyelvész, aki különösen a határontúli magyar nyelv megmaradásával és oktatásával foglalkozik. A maribori ELDIA-team vezetőjeként koordinálta az ELDIA szlovéniai esettanulmány készítését, (társ)szerzője a kontextuselemzési és esetspecifikus riportnak.

A maribori ELDIA-team köszönetet szeretne mondani **Szűcs Judit**nak, aki az angol fordítások készítésében és szövegfeldolgozásban segített, és számos diákasszisztensnek, akik részt vettek a kérdőíves kutatásban és az interjúk lejegyzésében. Külön köszönetet érdemelnek a maribori egyetem bölcsészkarának munkatársai, akik segítettek a projekt adminisztrációs kérdéseiben: **Isabella Rafort Baumert**, **Marko Bencak**, **Nataša Vihar** és **Marija Kraner**.

A helsinki egyetemet az ELDIA-ban két intézet képviselte. A helsinki ELDIA-kutatók többsége finnugrista, a Finn, finnugor és északi nyelvek és kultúrák intézetéből, de Reetta Toivanen által, aki az ELDIA médiaelemzését vezette, a projekthez az Erik Castrén Intézet is csatlakozott, amely az egyetem jogi karának részeként a nemzetközi jogot és az emberi jogok

kérdéseit kutatja. Azon kívül a helsinki team két esetkutatást végzett Oroszországban, az ottani karjalai és vepsze kisebbséggel, és ezzel kapcsolatban szorosan együttműködött a petrozavodszki kollégákkal és a helyi tudományos intézményekkel.

Kari Djerf, az ELDIA statisztikai szakembere, tudományos munkatársként dolgozik a finn állami statisztikai hivatalnál, de az ELDIA keretében alkalmazta a helsinki egyetem. A feladata, a kérdőíves kutatásokból származó adatok statisztikai elemzésének tervezése és koordinálása, alapvető fontosságú volt az *EuLaViBar* számára. Azon kívül jelentős munkát végzett a kérdőív elkészítésében.

Riho Grünthal a finnégi nyelvek professzora a Helsinki Egyetemen. Tudományos munkássága során nagyon sokféle témával foglalkozott, a finnégi és finnugor nyelvtörténettől és etimológiától a finnégi kisebbségi nyelvek mostani helyzetéig. Az ELDIA-ban ő a 2. munkacsomagot (kontextuselemzés) vezette, koordinálta a vepsze és oroszországi karjalai kisebbség kutatását és részt vett az esetspecifikus riportok írásában is.

Santra Jantunen részt vett az oroszországi-karjalai és vepsze adatok elemzésében és transzkribálta az interjúk egy részét. A médiaelemző csoport tagjaként megírta a karjalai és vepsze médiaelemzéseket Outi Tánccsal együtt.

Heini Karjalainen, bár Ouluban él és az Oului Egyetemen írja a disszertációját, a helsinki ELDIA-team tagjaként részt vett az oroszországi kutatásban, beleértve a terepkutatást is. Ő az első szerzője az oroszországi-karjalai esetspecifikus riportnak, és a vepsze riport megírásában is közreműködött.

Ulriikka Puura a Helsinki Egyetemen írja a doktori munkáját, jelenleg egy kutatási projektben dolgozik, amelynek témája a nyelv változása többnyelvű kontextusban. ELDIA-ban részt vett a vepsze és karjalai esetkutatásban és adatelemzésben; a vepsze esetspecifikus riport első szerzője, és társszerzője a karjalai riportnak. Kari Djerffel együtt tervezte a kérdőív végleges formáját.

Outi Tánccs, szintén doktorandusz a Helsinki Egyetemen, jelenleg egy európai és oroszországi kisebbségekkel foglalkozó projektben dolgozik (*Empowerment and revitalization trends among the linguistic minorities in the European Union and the Russian Federation, MinorEuRus*). A médiaelemzés tervezésében asszisztált Reetta Toivanennek, és Santra Jantunennel együtt a karjalai és vepsze médiát elemezte.

Reetta Toivanen a szociális és kulturanropológia docense, jelenleg kutatóként dolgozik az Erik Castrén Intézetben. Kutatási területeihez az etnográfia, a jogi antropológia, az emberi jogok, az etnicitás- és kisebbségkutatás, a diszkrimináció és terrorizmus elhárítása, az emberi jogok oktatása és a feminista elmélet tartozik. Az ELDIA-ban a médiaelemzést tervezte és vezette, valamint részt vett az összevető záróriport megírásában is.

Nyina Zajceva, a petrozavodszki Nyelv-, Irodalom- és Történettudományi Intézet nyelvtudományi osztályának vezetője, vepsze anyanyelvű nyelvész, költő és műfordító. A vepsze nyelv kutatásának és revitalizációjának területén talán a mi idők legnagyobb szakértője. Az ELDIA-ban jelentősen hozzájárult az oroszországi terepkutatáshoz: Riho Grünthallal együtt tervezte és vezette a kutatást, és megbízható és segítőkész szakértő volt az oroszországi kisebbségeket érintő kérdésekben.

A helsinki ELDIA-team nagyon hálás a petrozavodszki kutatóknak, akik az oroszországi Karjalában végezték a kérdőíves kutatást és készítették az interjúkat: **Olga Zsukova**, **Natalia Anhimova**, **Olga Mironova** (vepsze), **Szvetlana Paszjukova** (vepsze; orosz nyelvű kontrollcsoport), **Natalia Antonova**, **Tatjana Boiko**, **Szvetlana Kovaleva**, **Olga Ogneva**, **Alekszandra Rogyionova** (karjalai), **Szvetlana Pljuhina** (kontrollcsoport). A médiaelemző csoporthoz a fent már említett Santra Jantunen és Outi Tánccs mellett több kutató tartozott, akik közül néhányat már a többi ELDIA-teammel kapcsolatban bemutatunk: **Csiszár Rita** (Bécs), **Mari Keränen** (Helsinki), **Kadri Koreinik** (Tartu), **Niina Kunnas** (Oulu), **Sonja Laitinen** (Helsinki), **Nadja Nieminen Mänty** (Stockholm) és **Anna-Kaisa Räisänen** (Oulu).

Ezen kívül köszönetet érdemel **Antti Mattila** (Helsinki), aki a statisztikai elemzésekben és az adatfeldolgozásban az EuLaViBar készítésének utolsó szakaszaiban működött közre.

Köszönjük és viszontlátásra – a honlapunkon is!

Majdnem a célhoz érve, az ELDIA konzorcium boldogan és megkönnyebbülten mond köszönetet kutatóinak és kooperációs partnereinek, akik ez alatt a három és fél év alatt közös céljainkért dolgoztak. Reméljük, hogy a kapcsolatunk ezzel nem szakad meg. Szeretnénk, hogy az ELDIA fiatal kutatói a továbbiakban is azokat a tapasztalatokat és kapcsolatokat használják majd, amelyekre az ELDIA éveiben tettek szert, és hogy megmaradjanak az ELDIA-ban létrejött személyes kapcsolatrendszerek és barátságok.

Minden kollégánkat és barátunkat szeretettel látjuk a honlapunkon: www.eldia-project.org. Visszajelzéseket a továbbiakban is az eldia-project@uni-mainz.de vagy info.eldia@univie.ac.at címekre várunk.

Giitu! Takk! Passibo! Kiitos! Spasib! Aitäh! Спacyбo! Tack! Aiteh! Köszönjük! Hvala! Danke!

ELDIA, Főkoordináció: Prof. Anneli Sarhimaa (sarhimaa@uni-mainz.de)

ELDIA-hivatal: Staudingerweg 9, Zimmer 02-531

Johannes Gutenberg-Universität Mainz • D-55099 Mainz •

Tel. +49 6131 39-25645 • Telefax +49 6131 39-25614 • eldia-project@uni-mainz.de

Disszemináció: Prof. Johanna Laakso (WP 8 vezető)

Mag. Berényi-Kiss Hajnalka (projektasszisztens)

info.eldia@univie.ac.at

A hírlap szövegét írta: Prof. Johanna Laakso,
az ELDIA többi kollégáinak segítségével.

Magyar fordítás: Johanna Laakso & Wagner-Nagy Beáta

Az ELDIA az Európai Bizottság 7. Keretprogramja (<http://cordis.europa.eu/fp7/>) által támogatott kutatási projekt. A hírlapban szereplő nézetekért teljes mértékben a szerző felelős, s ezek nem feltétlenül tükrözik az Európai Bizottság nézeteit.